

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У ВИЩІЙ
АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНІЙ ОСВІТІ

**ТРАДИЦІ ТА НОВАЦІЇ У ВИЩІЙ
АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНІЙ ОСВІТІ**

Під загальною редакцією Н.Є.Трегуб. - Харків: ХХІІІ, 1998. - №2, 156 с.
Укр., рос. мовами

На матеріалі архітектури, дизайну, декоративного й образотворчого мистецтва розглядаються актуальні проблеми академічно-іноваційних напрямків вищої архітектурної та художньої освіти в контексті формування сучасного предметно-просторового середовища життєдіяльності. Для архітектурознавців, мистецтвознавців, культурологів, психологів, етнографів та естетиків

Затверджено постановою президії ВАК України від 22 травня 1997 р. №1а/5 як наукове видання для публікації основного змісту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук за спеціальностями «мистецтвознавство» та «архітектура»

Видається за рішенням Вченої Ради Харківського художньо-промислового інституту

Відповідальний за випуск:

Торкатюк В.І.

Голова комісії з дизайну Науково-методичної ради Міністерства освіти України, академік Міжнародної Кадрової Академії при ЮНЕСКО та Ради Серопи, академік Академії будівництва України, доктор технічних наук, професор ХХІІІ, член Спілки дизайнерів України

Головний редактор

Єрмаков С.С.

доктор педагогічних наук, проф. ХХІІІ

Редактори:

Трегуб Н.Є.

кандидат архітектури, доцент ХХІІІ член Спілки архітекторів та Спілки художників України

Фоменко О.О.

кандидат архітектури, доц. ХДПУБА

Рецензент:

Кравець В.Й.

член-кореспондент Академії архітектури України, доктор архітектури, професор ХДПУБА, член Спілки художників України

О.Перець

художник, (ПДТУ ім. Ю.Кондратюка)

ВПЛИВ ШКОЛИ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА НА УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИЙ ПРОЦЕС КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

Сучасні мистецькі акції затверджують тенденцію охоплення творчим задумом сучасного митця всіх галузей образотворчого мистецтва. "Чистий" маляр чи скульптор швидше явище упоряджене, і графіка, малярство або пластика у того чи іншого майстра не допоміжний засіб, а єдиний можливий вихлоп творчої енергетики. Тому, як правило, твори відомого маляра поєднуються з пластикою, архітектурним проектуванням, перформансом, а сама виставка має не стільки естетичне, а швидше, соціальне значення.

Звичайно, ця теза не є новітньою у світовій культурі, але вона потребує розширення в посткомуністичному світі, яким є українське суспільство.

Ідеологічна опіка на протязі десятиліть сформувала потворне сприйняття життя, не кажучи про сприймання мистецтва, яке часто для освіченої людини посткомуністичної доби не зрозуміле, а чуже. Рано чи пізно, а нагтає пора "розширеного розуміння мистецтва", за трактуванням Йозефа Бойса.

Четверте десятиріччя німецький митець творчими акціями стирає межі між видами, жанрами, напрямками мистецтва, між мистецтвом і самим життям, аби стимулювати зрушення у свідомості людини. Для "нашої" людини з її роздільним сприйняттям суспільних явищ, злиття мистецтва, науки та політики в єдине ціле є спосіб прилучитися до загальнолюдських цінностей, що є перепусткою України до демократичної спільноти.

Яким буде лоно, що породить творців новітнього мистецтва України?

Процес формування творчої особистості абсолютно не прогнозований, але можна і треба дослідити деякі тенденції в художній освіті нашої країни.

Донедавна, відповідно до ролі, що визначали радянські ідеологічні структури, види мистецтва шикувалися у ряд, який очолювали малярство, скульптура, графіка та їх підвиди, і десь на останніх місцях розташовувалися декоративно-ужиткові мистецтва. Піклування про ідеологічну цноту перших варто замилування: створювалися першорядні та другорядні вищі навчальні заклади (до перших з українських мав честь потрапити тільки Київський художній інститут), підбір студентів був особливо ретельним. І потім, протягом навчання молоді художники були захищені від шкідливих впливів формалізму і лише мусили ретельно оволодівати академічною школою, щоб якомога переконливіше показувати переваги життя в суспільстві соціалізму.

А що ж другорядні види мистецтва? Метал, кераміка, скло, дерево, тканина? Щоб опанувати все це, мусили виражати плямою, лінією, кольором, об'ємом, простором. І те, що для когось формалізм, тут об'єктивний закон композиції. Не може бути завчених прийомів, кожен матеріал вимагає розкриття його сутності, "виявлення тих внутрішніх закономірностей, котрі керують не тільки світом художніх форм, але і природою у цілому", — за Готфрідом Земпером. Ідеологічна затореність тут легко нівелюється, бо важко від частинки предметного світу вимагати партійної вірності, хіба, що вкрай збіднити творчі вимоги та фантазію, підмінити їх гасловою сюжетністю.

Але це було начебто вчора, а що ж сьогодні?

На жаль, якщо судити з дипломних робіт, класичні види мистецтва йдуть лише шляхом зміни сюжетів. Важко, не хочеться сходити з Олімпу, якщо навіть тебе зіпхала туди недолуга рука, та й Олімп швидше уявний. Легше змінити тему, ніж спосіб мислення. Отут і повинна Попелюшка декоративного мистецтва перетворитися на принцесу мистецтва!

Рішучі соціальні зміни у суспільстві, як ланцюгова реакція, перекинулися на сферу культурного життя, змінюючи та розставляючи нові акценти. Не тільки

змінюють свій статус, подібно Львівській Академії мистецтв, існуючі школи, але й утворюються нові, як у Полтаві.

Деструктуризація старої економічної системи тягне за собою утворення нових економічних центрів, примушує регіони шукати своє, відмінне від інших, обличчя.

Тоталітарна система правління що панувала в СРСР, прагнула контролювати усі сфери існування суспільства, впроваджуючи жорстке централзоване керівництво із Москви. Та якою б розвиненою не була подібна система управління, вона не в змозі брати до уваги, а ще й поєднати разом потреби земель та народів, роз'єднаних тисячakilометровими відстанями, кліматичними умовами та віковими традиціями. Втілення на практиці такого керівництва вело до ігнорування, а то й зумисного нівечіння історико-культурних засад існування цілих народів та націй.

Не дивно, що разом з руйнацією СРСР на всю силу ввімкнувся процес відокремлення серед народів, що мали в свій час власну державність. На жаль часом такі історичні акції супроводжуються конфронтацією між новоутвореними державами, виливаючись в абсурдні форми у прагненні самостійно забезпечити своє існування.

В цілому треба визначити наш час як час всебічного відтворення народів, в якому культурне відродження — чи не найголючіше.

Області, що складають Україну, повинні зосередитися на виявленні сутності свого історико-територіального призначення як у межах країни, так і в світовому співтоваристві. Цього вимагає просте прагнення повноцінного забезпечення власних промислових та енергетичних потреб.

І тому поява тут своїх мистецьких шкіл є необхідною, продиктованою сьогоденням. Причина цього, частково, полягає в безпорядності центрально-українського керівництва у вирішенні економічних проблем держави і прагненні перекласти їх розв'язання на регіональні установи. Та якими б манівцями не блукала сучасна українська економіка рано чи пізно вона повинна набути рис, притаманних економічним системам розвинутих країн, чия промисловість всіляко використовує інтелектуальні можливості митця. Митець предметного світу більш знаний під назвою дизайнер посідає у сучасному виробництві визначне місце, яке зумовлене цінністю індивідуальної творчості у складному процесі народження промислового виробу. Саме дизайнер надає всім без винятку речам будь-то жіночий капелюшок, чи автомобіль вигляду, який визначає їх популярність у споживача.

Згадавши за споживача матеріального, треба згадати і за споживача духовного — за споживача мистецтва.

Виробник та споживач — це головні складові ринку. Мистецького ринку також.

Зі зникненням старого ідеологічного апарату, для якого митець був лише засобом впливу на суспільну свідомість, виявилась відсутність мистецького ринку, де використовується творчий потенціал художника, митець раптом втратив звичні джерела матеріального існування.

Виробник є, та немає споживача. Пострадянська людина не має традицій споживання сучасного мистецтва у "чистому" вигляді. Процес переродження особистості проходить спершу в сфері матеріальній, зміна естетичних уподобань прийде через використання речей вишуканого зовнішнього вигляду, який відповідає сучасному дизайну і з боку естетичного, і з боку практичного застосування. Формування українського мистецького ринку пов'язане із залповним споживчим ринку гарними речами вітчизняного виробництва. Треба чекати зростання потреби в майстрах декоративного, предметного мистецтва, бо лише виробництво власних якісних товарів, які зможуть витіснити низько-сортні і тому дешеві іноземні товари, дасть змогу створити в Україні повноцінну економіку.

І тут вирішальним є добір обдарованої молоді.

Виникнення нових художніх закладів у містах, що не можуть конкурувати ні з Києвом, ні з Львовом за культурологічним насиченням, не повинно знижувати рівень освіти. А в час докорінних економічних зрушень, то є рятівне коло для молодих людей, що просто фінансово не спроможні отримати освіту в іншому місті.

Наш час не назеш сприятливим для формування матеріальної бази закладів культури, але він сприятливий для загальної розбудови національного мистецтва. Зрушення у розвитку суспільства викликають потребу у всебічно розвинутих митцях. Тільки вдосконалюючи свою мистецьку школу, через підключення її до світової, ми вихаємо українських Бойсів, Людвигів, Цезарів. Облишимо безпорадно копіювати чужі зразки, і нарешті позбудемося відчуття відставання у загальноосвітньому мистецькому процесі.